

Religionen und Kulturen der Antike
Band 6

Studienausgabe

FRANZ JOSEPH DÖLGER

ICHTHYS

5. BAND V/2

DIE FISCH-DENKMÄLER
IN DER FRÜHCHRISTLICHEN PLASTIK
MALEREI UND KLEINKUNST

TEXTBAND

Peter W. Metzler Verlag

Ontologia ja pedagogiikka

TEEMU JOKELA

Ontologia ja pedagogiikka

Kasvatus inhimillisen
olemassaolon perustana

5. uudistettu painos

© 2023 Teemu Jokela

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2635-8

Sisältö

Viidennen painoksen esipuhe - s. 7

- 1 Alustavia huomioita - s. 11
- 2 Antropologinen peruskokemus - s. 26
- 3 Kasvatus inhimillisenä perustapahtumana - s. 34
- 4 Elämä ja perhe-elämä - s. 63
- 5 Näköjään aiheeton kärsimys - s. 99
- 6 Kasvatus ja historia - s. 123

Kirjallisuus - s. 148

Viidennen painoksen esipuhe

Todellisuuden pukeminen teorian muotoon ei ole suinkaan ongelmaton. Verratkaamme nyt itse tutkittavaa ilmiötä johonkin epäsäännölliseen muotoon, kuten vaikkapa Rorschach-testin musteläikkään tai Mandelbrotin joukkoon. Verratkaamme edelleenkin teoriakäsitteitä suoriin viivoihin, ja lopulta teoriaa tämän epämääräisen läikän kuvaamiseen näillä viivoilla. Mitä enemmän käsitteitä eli viivoja käytetään, sitä yksityiskohtaisemmaksi muodostuu itse kokonaiskuva - ja sitä raskaammaksi ja vaikeammaksi opetella ja soveltaa. Mitä vähemmän viivoja, sitä helpommaksi asia jää käsittää - mutta itse kuva aina sitä karkeammaksi. Mitään täydellistä kuvaa siitä ei voida antaa, todellisuuden ollessa aina monimutkaisempi kuin omat käsityksemme siitä. Mutta jotain voidaan ehkä sanoa, mihinkä mahdollisuuteen myös käsillä oleva työ nojaa.

Työ on *kasvatusfilosofinen* – ja filosofiana melko *psykologisoivaa* filosofiaa. Tämä merkitsee sitä, että se on osaltaan suunnattu kasvatustieteen ihmisille, aina käytännön työntekijöistä kasvatustieteilijöihin. Osaltaan se taas on suunnattu filosofeille ja yleensäkin ihmisen aihepiiristä kiinnostuneille. Se kun näet on vain niin, sanoo allekirjoittajan vaakaumus, että kasvatustieteen kannalta mitä tärkein seikka, niin että jos tarkoituksemme on muodostaa kuva ihmisyydestä, tulee sen väistämättä sulkea sisäänsä myös kuvan kasvatuksesta. Täytyy sanoa, että täysin johdonmukaisesti teoksen juoni ei etene. Mutta vaikka täysimittainen systeemi ei pysykään kasassa kuten sellaisen tulisi, saatan toivoa työni voivan antaa virikkeitä ihmisille laidasta laitaan.

Tulen tarkastelemaan kasvatusta *työnä*. Se muodostuu ytimeltään juuri dialogisen hoivasuhteen ylläpitämiseksi. Kuinka tilanteen aikuinen osapuoli taas tässä työssä onnistuu, on riippuvainen lukuisista eri tekijöistä. Siinä määrin omituisesta työstä tässä tosin on kysymys, että se voi toteutua usein myös suoranaisen *leikin* muodossa. On edelleenkin huomattava, että huomattavimman osan tästä työstä suorittavat juuri vanhemmat, ja lopulta vain nimellisen rahallisen korvauksen turvin. Kysymys on siis ennen kaikkea *vapaaehtoistyöstä*, jota mikään työaikalainsäädäntö ei rajoita. Ainakin nykyisten kaltaisten taloudellisten olosuhteiden vallitessa olisi epäilemättä liioiteltua vaatia vanhemmille täysimittaista palkkaa. Samalla voidaan kuitenkin vaatia, että työtehtävissään ongelmiin ajautuneet perheet saisivat tuekseen parhaita mahdollista apua ja tukea yhteiskunnan taholta.

Tarkemmin analysoiden kasvatustyö toteutuu *dialogin* muodossa. Dialogin edelleenkin määrittelen suhteessa siihen *muutokseen*, joka ottaa paikkansa lapsessa, mutta osin myös tilanteen aikuisessa osapuolesakin. Kasvatustyö on siis heittäytymistä yhteiseen muutosprosessiin lapsen kanssa, prosessiin joka on osaltaan varsin ennakoimaton. On sinänsä vain luonnollista, että erilaisia odotuksia muodostuu, myös suunnitelmien laatimisen ollessa toisinaan perin tarpeellinen asia. Mutta siinä, missä asiat kulkevatkin toiseen suuntaan, on niistä osattava myös joustaa. Tämä kaikki tekee kasvatusdialogista osaltaan myös jotain uhkaavaakin – eihän tilanteen aikuinen osapuoli suorastaan voi olla epäonnistumatta ajoittain. Mutta vaikka kasvatusta tässä mielessä vaatiikin jotain, palkitsee onnistuminen toisaalta vaivannäön ruhtinaallisesti.

Kaiken kaikkiaan tästä tuli ehkä pikemminkin tutkielma kasvatuksesta osana ihmisyyttä, ei niinkään kasvatusopasta.

Kuten jo edellä on käynyt ilmi, on lukijan käsillään pitelemä nide yhden ja saman käsikirjoituksen viides versio, viides painos. Tämähän on mahdollista jo siksi, että tänä digitaalisena aikakautena on mahdollista laittaa uusi painos liikkeelle muutamaa nappulaa klikkaamalla. Osaltaan tämä liittyy pyrkimykseeni muuttaa ja korjaila näköjään kaikkea kirjoittamaani. Päitsi suoranaisesta korjaustyöstä, jäljelle jääneiden kirjoitusvirheiden ja muun sen kaltaisen korjaamisesta, kysymys on myös ainakin keskeisimpien tekstieni kohdalla yrityksestä pitää työni

ajan tasalla. Yhtä kaikki nämä korjaus- ja laajennusyritykset lienevät usein melko onnettomia, vain sekoittaen mahdollisen lukijan mieltä. Ja kun jotain on oikein pyrkinyt parantamaan yhtäällä, on uusia virheitä jäänyt jäljelle toisaalla. Minä ja digitekniikka olemme suhteellisen huono yhdistelmä.

Käsillä oleva painos muistuttaa ennen kaikkea kolmatta. Olen myös poistanut luettavuuden vuoksi kaksi neljättä painosta rasittanutta laadullista vapauskäsitystä käsittelevää jaksoa - ja muokannut tekstin rakennetta nähdäkseni toimivampaan suuntaan. Tilalle olen lisännyt lyhyen esitajuista aktiviteettia käsittelevän katkelman. Viimeisessä luvussa olen viitannut yhteiskunnallisen ja pedagogisen jatkumon sijaan yhteiskunnalliseen *kenttään* ja pedagogiseen jatkumoon - mukauttaakseni täten kielenkäyttöni uudempien töideni tasolle. Muutoin paras tarkoitukseni, kuten jo aikaisemmin yritin kirjoittaa, pitää kyseinen teos eheänä, oman rakenteensa sisältävänä kokonaisuutena. Mutta käytännössä lopputulos on, kuten niin monissa muissakin töissäni, kääntynyt eräänlaiseksi temaattiseksi esseekokoelmaksi. Näinpä saatan todeta, tällä kertaa painovirhepaholaisen erityisen tarkkuuden ja nokkeluuden voimin voittaen, että jos kohta olen sydämeltäni systemaattikko, niin kuitenkin järjeltäni esseisti. Mutta niillä korteilla on pelattava, jotka on äiti evoluutiolta saanut. Ja jos nyt on niin, että tämä käsitteellinen pasianssi ei moniakaan kiinnosta, niin toisaalta on se pelaaminen aina yhtä hauskaa.

Teemu Jokela

Franz Joseph Dölger, Religions-, Kultur- und Kirchenhistoriker (Spätantike), geb. 18.10.1879 Sulzbach a.M., gest. 17.10.1940 Schweinfurt; 1902 Priesterweihe. 1911 Prof. in Münster. 1926 in Breslau, 1929 in Bonn. Zunächst dogmengeschichtlich interessiert, wandte er sich nach Schwierigkeiten mit der kirchlichen Obrigkeit und nach einem Aufenthalt in Rom dem Studium der frühchristlichen Institutionen, Liturgie und Lebensgewohnheiten zu.

Mit seinem umfangreichen Werk begründete er die Forschungsrichtung „Antike und Christentum“.

Das Dölger-Institut wurde 1955 von Theodor Klauser gegründet, um die von F. J. Dölger initiierte Forschungsrichtung „Antike und Christentum“ fortzusetzen und die Herausgabe des „Reallexikon für Antike und Christentum“ (RAC), des „Jahrbuch für Antike und Christentum“ (JAC) sowie der Monographienreihe „Theophaneia“ institutionell zu sichern. Zunächst von einem Förderverein getragen, wurden die Forschungsvorhaben des Instituts als Langzeitprojekte 1976 von der Nordrhein-Westfälischen Akademie der Wissenschaften in Düsseldorf übernommen und dieses der Universität Bonn angegliedert.

Prof. Dr. Ernst Dassmann
Franz Joseph Dölger-Institut zur Erforschung der Spätantike
Universität Bonn

Inhaltliche Zusammenfassung aus dem
LEXIKON FÜR THEOLOGIE UND KIRCHE
DRITTER BAND
1995
HERDER VERLAG
FREIBURG BASEL ROM WIEN

Das Werk ICHTHYS als Studienausgabe wendet sich an alle theologisch, historisch, archäologisch und religionswissenschaftlich Interessierten. Die Reihe „Religionen und Kulturen der Antike“ ermöglicht endlich nach langer Zeit wieder einen Zugang zu einem Standardwerk.

